

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 12 kn.
félévre . . . 6 "
negyedévre . . . 3 "
Egy szám ára: 24 fr.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz. a.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 14 fr.
többször közölve 10 fr.
Bélyegdíj: külön 60 fr.

Tartalom: „Vallástanítás és ev. közszellem.“ (Folytatás.) Csók György. — Szabályrendeletek és utasítások a dunántúli egyházkerületben. (Negyedik közlemény.) Kund Samu. — Irodalom. — Külföld. — Vegyesek.

„Vallástanítás és ev. közszellem.“

(Folytatás.)

Munkám második czáfolója nem sajnálva a fáradságot tapasztalásai s indokaival járult hozzá az eszme tisztázásához és ez által egyrészt — névtelenül is — kiváló bectülésemet nyerte meg; másrészt pedig alkalmat adott nekem a vallástanítás gyakorlati megvalósítása tekintetében egyes módzatok elmondására. —

Igen tisztelt kartársam szerint: „a tanító tanítsa továbbra is a vallástant“, mert

1. „ez adja meg az iskola és a tanító egyházi jellegét“;

2. „ha a lelkész tanítaná a vallástant, akkor a confirmatio megfosztatnék ünnepélyességétől“;

3. „ez esetben fizetésbeli változást idézne elő, mely szerint a lelkész a tanító jövedelmének egy harmadát követelhetné, munka átvétel czimén“;

4. „a lelkész a felnőttek tanítását teljesítvén, nem taníthat az elemi iskolában“;

5. „ha a lelkész tanítana, akkor megszűnnék a zsinati törvény által biztosított „felügyeleti“ joga“;

6. „a lelkész nem taníthatja a vallástant, mert ennek keresztülvitele physikai akadályokba ütközik.“

Lássuk ezen indokokat sorban. —

1. Valamely iskola jellege, vagy „jellemé“ — a mint t. Kartárs ur magát kifejezte — sohasem függ attól, vajjon a tanító tanítja-e benne a vallástant, hanem igenis attól: ki bír a közvetlen felügyeleti joggal, melyhez rendesen az iskola feutartásának kötelezettsége járul és másodsorban: milyen vallású a tanító. E két tényező adja meg valamely iskola állami, községi, felekezeti, társulati, vagy magán jellegét.

Ha a vallástan tanításával ki volna merítve az iskola jellegének meghatározása, vagy az egyház „haszna“, akkor minek áldozunk annyit középiskoláinkra, miért nem engedjük át az államnak? Néhány vallástanári állásnak rendszeresítése századrésznibe

sem kerülne! Ugy-e bár azért, hogy azokat magunk kormányozhassuk, hogy magunk őrködhessünk a bennök ébren tartandó protestáns szellem épsége felett.

A vallásoktatás kérdésének eldöntésénél két dologra kell figyelniünk:

- a) a tanítási képességre,
- b) az elérhető eredményre,

Tagadhatatlan tény, hogy a lelkészek a vallástan tanítására általában képesebbek, mint a tanítók. Ez okból csodálkozom én az igen tisztelt kartársam szavain, a ki szintén elősmeri hogy „a tanítók minden egyes tantárgy tanításához képesebbek, mint ehhez“, — mégis rá meri bizni leendő egyházhiveinek vallásban való oktatását s nevelését oly emberre kinek „szíve üres, kiből hiányzik a vallásos meggyőződés, egyházához való ragaszkodás s a Krisztushoz vezető szeretet“. — Vezetheti-e a vak a világtalant? Nem, mert mind a ketten a gödörbe esnek!

Ha valahol, akkor a vallásos nevelésnél bizonyosan áll az a magyar közmondás, hogy „a ki minék nem mestere, hóhérja ez annak“. — Ilyen hóhérja a vallástanításnak — hála legyen Istennek! kevés van, de mégis van.

• Hogy valamiképen azzal ne vádoztassam, mintha alap nélkül beszélnek, inkább egy kis statisztikával szolgálók.

A mult iskolai évben 183 ev. tanító nem tudott magyarul s 273 ev. iskolában nem volt e nyelvből elégséges eredmény. Mit gondol, a 273 iskola tanítói közül hánynak volt oklevele? Ezeket hasztalan fenyegeti a törvény elmozdítással. — A kenyérre nagy szükségük volna, de hiába — nem képesek!

Hát ha a legközelebbi esperességi gyűlések kötelességük tennék a körlelkészeknek a vallástanítás eredményéről külön elszámolni, vajjon milyen statisztika lenne ez?

Az evangélikus gyermekek 11.63 %-a nem járt iskolába, evangélikusok-e hát ezek? A jól-rosszul oktattott ezeket mi fogja egyházunkhoz lánczolni, majd ha beüt a szabad vallásgyakorlat: talán a sok

könyöradomány gyűjtés, meg az adó? Vagy talán a „fegyelem“? Ez volna a leggyengébb vonzó eszköz. A legerősebb kapocs az evangyéliumon alapuló élő hit, melyből önként foly a kölcsönös ragaszkodás s hitünk sorsosainak szeretetteljes felsegélése. E hitet avatott kezekkel ápolni, az evangyélium ősi forrásából öntözni apostoli kötelességünk azon bátorító reményben, hogy Isten nem fogja tőle megtagadni az előmenetelt.

2. Második indoka megczáfolásául egy kérdést vagyok bátor feltenni. Mikor lesz „ünnepélyesebb“ a confirmáció: akkor-e midőn a lelkész által alaposan képzett gyermekcsereg lép az oltárhoz, vagy midőn a különböző filiákból becsődült nevetlen suhancok- és „szolgáló leányok“-kal kell bemutatnunk a vallásban elért érettségüket?

De hiszen előkészítjük ezeket. Ne mondja tisztelt Uram! Hat esztendei mulasztást nem pótolhatunk hat heti gyakorlattal, — különösen ha a filiális iskolában egy obsitos vitéz, vagy az elévülés jogán megtört öreg „mester“ buzgólkodik a vallástanítás körül, a ki mogyorófacsaléval tanítja meg gyermekeit az Úrnak félelmére.

(Jó Istenem! lesz-e valaha módunkban minden iskolánk javára okleveles művelt tanítót tartani?!)

A confirmációnak nem czélja az „ünnepélyesség“, mert annak lényege: a keresztszülei gyámság alól feloldott érett keresztyének szabad hitvallomása, megpecsételve a Krisztushoz való hűség fogadalmával, czélja pedig: a vallott hitben megerősítés.

Czélját akkor vesztette el a confirmáció, ha a vallott hit nem hit, hanem meggyőződés és értelem nélkül betanult lecke. —

3-ik pontra vonatkozólag álljon ez. Minden oly kívánság, mely a tanító hivány és törvény által biztosított jövedelmének bármily csekély részben megcsonkítását czélozná, — törvényes jogalappal nem bírna ez hiábavaló volna. A lelkész tehát vallástanítás czimén a tanító fizetéséből egy krajczárt sem követelhet. De ezt már mondhatja: „Lássátok jó emberek! én levettem a tanító válláról a vallástanítás terhét, hogy megkönnyítsem újabb időben tisztesen megnehezült feladatát és hogy vallásosabb embereket neveljek egyházunknak, mint segítségem nélkül ő képes volna; megteszek mindent fiaitok és leányaitok üdve érdekében, — méltányoljátok ti is fáradságomat“. —

Ha méltányolják — meg vagyunk fizetve; ha nem akarják — akkor hamarosan tegyük mind a két kezünket az ekére, mert ott megfeszített erőre van szükség a szívek szántogatásánál; ha nem képesek — ne sajnáljuk az evangyéliumot a szegényektől, tanítsuk meg hittel „túrni és remélni!“ —

4. „A lelkész a felnőttek oktatását teljesítvén nem taníthat az elemi iskolában“. Így mondva ez meg nem állhat. Avagy Jézus nem mondta-e: „engedjétek én hozzám jönni a kisdedeket“ és mi — az ő szolgálói — épen ezeket utasítanánk vissza! S ugyancsak a mi Urunk nem elégedett meg a

sokaságnak való „prédikálással“, hanem bement a zsinagógákba és ott „magyarárván az Írásokat, tanította őket“. — Lám! e zsinagógák a mi iskoláinknak feleltek meg azzal a különbséggel, hogy ott a tankötelezettség élethosszig tartott. — „Nagyobb-e a szolga az ő Uránál?“ Ha nem: vezessük be magunk a kicsinyeket Jézus országába. —

5. „Ha a lelkész tanítaná a vallástant, akkor arra ki ügyelne fel?“ Hát a körlelkész s ennek iskolájában egy másik körlelkész. Legalább elérnék azt, a mit előbb megpenditettem, t. i. az esperességi közgyűléseken külön referádát hallanánk a vallástanítás állapotáról, a mi nagyon tanulságos lenne. —

Miként érvényesítsük a zsinat által reánk rótt „felügyeleti“ kötelezettséget, azt az alábbi pontban fogom kifejteni.

6. „A vallástanítást nem végezheti a lelkész, mert a több filiával bíró nagy egyházakban ez fizikai lehetetlenség“. —

Ezen állításnak is csak relativ értéke van.

Midőn a lelkészekre kívántuk ruházni a vallás-oktatást, akkor csupán az elvet mondtuk ki, de nem zárkoztunk el mereven a legczélszerűbb megvalósíthatás feltételei elől; ellenkezőleg minden egyházban a népesség, a lelkész elfoglaltsága s a legégetőbb szükségesség szerint módosulhat. Hiszen halvaszületett gondolat volna kivánni a kivihetlent!

Mily szempontok vezéreljék a lelkészt a vallás-oktatás gyakorlati kereszttüvitelénél, e tekintetben megtalálom a feleletet az igen tisztelt Kartárs úr szavaiban: „népes egyház lelkésze inkább a filiákban tanítson, a hol a tanító ritkán okleveles egyén; kisebb egyházban pedig eltaníthat a lelkész könnyen.“ — Igen helyes, a jó pásztor elhagyja a 99 igazat, hogy megmenthessen egy veszendőbe menőt. —

Tévesen állítja azonban, hogy a „felvidéki egyházak legnagyobb része 2000—3500 lelket számlál“, mert a tiszai kerület 139 egyháza közül csak 9-ben van több 2000 léleknél? 3000-en felül pedig csak két egyház emelkedik. — Hasonló az arány a dunáninneni kerületben, pedig e két kerületet tulajdonképpen felvidéki egyházak alkotják.

De nálunk Gömörben nem is merne mentegőzni senki elfoglaltságával, mert azt hallgatva is megszegyenitené szorgalmával a mi főesperesünk, a ki azonfelül, hogy 16 községben szétszórt 2302 lelket számláló egyház lelkésze s 40 anyaegyház gondozója, még hitoktató is a rozsnói felső leányiskolában. Ezt csinálja utána valaki!

Saját helyzetemről szólva: egyházam lélekszámra nézve 40 között a 8 ik helyen áll (1288 lélekkel), de a funkciók sokasága tekintetében a 4-ik, vagy 5-ik. Évente 60—70 temetésem van s megfelelő számban keresztelésem és esketése. A bányász népnél — s hiveim ezzel foglalkoznak — rendszeren nagy a halandóság és a szaporaság. Van két egyházi iskolánk, két kántortanítóval, egy társulati iskola két tanítóval, — összesen 260—280 tanköteles gyermekkel. —

Az anyaegyházban és a társulati iskolában én

tanítom a vallást s tanítványaimmal évente kétszer a körlelkész előtt, — egészen elkülönítve más tárgytól — vizsgát teszek. — A filiában a vallástani megbízható fiatal erőre van ruházva. Ennek iskoláját minden hónapban legalább kétszer meglátogatom s meggyőződést szerzek a vallástani eredményéről, a tanítóval megbeszélem a nehezebb kérdések betanításának módszerét, vele egyetértve kitiűzöm az elvégzendő pensumokat, előtte mintatanítást tartok s részt veszek a fenálló tanítói testület minden egyes gyűlésén, a melyben kiváltképen a gyermekek vallásosságát és erkölcsösségét képező módozatok s eszközök megvitatásával foglalkozunk. —

A vallástani kérdés tehát a következőképen oldandó meg: a mely egyházban egy iskola van, ott maga a lelkész tanítsa a vallást; hol több iskola van, ott a lelkész vegye kezébe ezek között a leggyengébbekben a vallásoktatást azon elvnel fogva, hogy a betegnek van szüksége az orvosra. —

Továbbá minden iskolai év kezdetén hívja össze a tanítókat bizalmas értekezletre, — ha rendes együletbe tömöríteni nem lehetne — s dolgoztassa ki velök az elvégezhető egész évi vallástani anyagot részletesen, hogy valamenyi iskolában lehetőleg egyöntetűen taníthassanak.

Havonta legalább egyszer látogasson meg minden iskolát s győződjék meg a tanítás helyes, vagy helytelen vezetéséről és eredményéről. A gyengébbeknek gyakorlati utmutatással szolgáljon, az elmaradottakat igyekezetre buzdítsa.

Járuljon hozzá munkásságával és szavával a vallás erkölcsi témák megvilágításához; a tanítókat időnként gyakorlati irányú dolgozatokra, vagy e nemben jeles munkák ösmertetésére kérje fel. —

Ezzel azt érjük el, hogy tanítóinkkal szorosabb viszonyba lépünk s egyrészt véget szakítunk annak a botrányos viszonyoknak, mely egyházaink legtöbbjében a lelkész és tanító között létezik, — másrészt közös czélokért, közös eszközökkel vállvetve dolgozunk. Serény munka s folytonos éber figyelem mellett mindenkor meg tudjuk mondani, hogy egyházunk kicsiny és nagy tagjaiban mily erkölcsi tőkével birunk: hol van szükség intő szavunkra, hol elnéző bánásmódra, hol szedhetjük kamatait, vagy hol gyarapítsuk?

A zsinati törvényben foglalt „felügyelet“ szóba csak ezen eljárással öntünk tartalmat, ellenesetben az pusztán tétlen szemléletté alacsonyul, melyből senkinek semmi „haszna“. —

Igen tisztelt Kartársamnak a vasárnapi iskolákra vonatkozó megjegyzése arany igazságot foglal magában, mert bizony a mai módszer mellett „szivesebben gyülekszik az ifjúság valami verkli körül, mintsem a katechizáláshoz“. — S mi ennek az oka? Az, hogy a prédikációnak dogmatikus bonczolgatásától már megcsömöriött és frisebb táplálékot kíván. —

Az idő megválasztása ennél nagyon fontos, mert sem a délutáni sem a délelőtti isteni-tisztelet

után való ottmarasztalás nem vezethet célhoz. A délutáni idő nem kedvező, mert a fiatalság már olyankor rendesen mulatni vágy: a délelőtti ottmarasztalásnak sincs értelme épen az önök által felhozott okokból, t. i. a vallásos érzelmek ébresztése a fődolog; — no már pedig ha két órai vallásos hatású suggestiók alatt sem ébred valakiben vallásos érzelem, akkor haszontalan minden további fáradságunk, mert — hogy megfelelő kifejezéssel éljek — az illető nem alkalmas medium az ihlet befogadására. —

Mikor tanítsunk hát? Tanítsunk a délelőtti isteni-tisztelet megelőző órában, pl. 9—10-ig. Ilyenkor már mindenki ünnepibe van öltözve (mert faluhelyen erre okvetlenül kell tekintenünk), házi foglalatosságát elvégezte s mulatság még nincs. Test és lélek egyaránt kipihenve — ájtatosságra vár. —

Erre nézve legkedvezőbb időszoknak gondolom a Szent-háromság után jövő vasárnapokat, két részre osztva, — 12 vasárnapokon tárgyalhatnánk egyes történelmi nagyságu egyházi férfiak életét, korrajzzal kibővítve: 12 vasárnapon pedig népszerű előadással ismertetnénk egyházunk legujabb törvényeit; az egyháztagok jogait és köteleességeit; a szülők, előjárók iránt tartozó tisztelet határait. 2—3 Vasárnapon pedig ez utóbbit megismételnénk.

A hol a lelkész felváltva prédikál majd az anya, majd a leány-egyházban: ott évről évre felváltva végeznék el egyik és másik ciklust. —

Ily előkészítés után — szivesen elismerem — nagy hasznát látnánk a vallásos irányú könyvek terjesztésének s a szelid jellemű mulatságok rendezésének. —

Hanem egy nagy hibája van az általam „elég kimerítően“ ismertett vallástani munkának, erre már cikkem megírása előtt gondoltam s ez: megvalósításával kizavarnánk némelyeket szelmentes, kanapés tornácaikból, hol ekkoráig rendületlen nyugalommal elmélkedhettek a világ rosszóságáról s háborítlanul álmodhatták meg a szebb jövőndőt! Ezzel korántsem szándékozom igen tisztelt czafolóimat gyanusítani, mint a hogy én nem veszem rám vonatkozóan azt a kis leczkét, mely a theológiai tanár urakra volt czimezve, a miért nem ösmertetik meg kellően az ifjúsággal a gyakorlati élet követelményeit. —

Nagy sajnálattal kell végül beösmernem, hogy a fonók ellen országos törvényt nem találtam, daczára szorgos kutatómunkának. Magyarországon — hogy többet ne említsek — még az ásványvizek dugaszolását is külön ministeri rendelet szabályozza, de az erkölcselenséget csak a nyilvánosság és a közbotrány eseteiben bünteti. Ez alól is kivételnek a 13 életévüket be nem töltött gyermekek. — Bizony mondom: ez nagyon „szabadelvű“ törvény! —

Az 1879. évi LX. t.-cz. azonban megadja a jogot a megyéknek, hogy a közérkölciséget megrontó kihágásokat s összejöveteleket szabályrendelet alkotása által betilthassák s büntethessék. Ez alapon tiltotta be Gömör és több más megye a fonókat s köteles-

ségükké tette a csendőröknek azok erélyes felozlatását. —

Nálunk a fonó nem „magánügy“, hanem üldözendő „közügy“ s kérelmemre községekben az ott lebzselő ifjúságot a csendőrök szétugrasztották. — Apróbb kellemetlenségeim voltak s vannak érte, de ezeket a „közjó“ érdekében el kell türtünk. Ezek miatt épügy nem szabad a cselekvéstől visszariadnunk, mint a hogy nem szabad a szószékről hallgatónk hibáit legyezgetnünk, mert talán ostorozó szavunkat valamelyik atyafi magára találná venni és megboszulná.

Az igen tisztelt lelkészársam által felhozott esetben az illető nőszemély ellen a büntető codex három paragrafusát lehetett volna czitálni: az 1879. LX. t. cz. 79. §-ában körülirt kihágás, továbbá abortatio eszközlésének büntette és orgazdaság vétése miatt. A 13—14 éves leányokkal elkövetett concubinatio pedig vérfertőztetést képez, — azért csak tessék őket bátran feljelenteni. —

Mivel pótoljuk a beszüntetett fonókat? Dalkörrel s szelid jellemű mulatságokkal. Tanítsa ezekben a tanító a vallást s pótolja a lelkész által tőle átvett vallástanítást az egyházi zene tanításával. Ez igazán az ő terrenuma, melyen a vallásos kedély mélyítésére legközvetlenebbül hathat. —

Még utoljára is azt mondom: tanítsa a lelkész a vallástant, a tanító pedig az egyházi éneket s mindkettő kezefogva gondoskodjék az ifjúság táplálékáról az iskolán kívül. —

Engedjék ezek után reménylenem, hogy igen tisztelt czáfolóim és többi Kartársaim az általam ajánlott megoldási módozatokat szives figyelmükre méltatják s alkalomadtán közösen megbeszéljük. Am valósítsunk meg belőlük annyit, a mennyit erőnk s körülményeink engednek, így nemsokára majd testet ölt az evangéliumi közszellem fundamentuma: az evangéliumi nevelés. —

Eme munkánknál legyen bátorító, serkentő és célhoz segítő erejével velünk a mi Urunk!

Csók György,
ev. lelkész

Szabályrendeletek és utasítások a dunántúli egyházkerületben.

(Negyedik közlemény.)

d)

Az egyházközség tisztviselői (és szolgálói).

A jegyző.

68. Jegyzőnek az egyháztagek közül arra képsített egyén választatik, vagy a tanító végzi a jegyzői tisztet a közgyűlés megbízása folytán.

69. A tanító e megbízást vissza nem utasíthatja.

70. A jegyzőnek tiszte a közgyűlésnek, egyháztanácsnak és bizottságoknak üléséről jegyzőkönyvet szerkeszteni, a körleveleket az erre rendelt jegyzőkönyvbe beírni, s a jegyzőséggel járó egyéb teendőket végezni.

71. A jegyzőkönyvbe irandók: a jelenlevők, a tanácskozás és határozás alá bocsátott tárgy, a hozott határozat indokaival.

72. A jegyzőkönyv még a gyűlés alatt vagy legkésőbb 8 nap alatt elkészítendő és hitelesítendő.

73. A jegyző eskütje:

Én esküszöm az egy igaz istenre, ki atya fiu és szentlélek, hogy az egyházközség jegyzőjévé választatván, a tanácskozások és gyűlések végzéseit elnöki kijelentés szerint, híven feljegyzem, a jegyzőkönyveket rendesen elkészítem, általában e tisztemmel járó kötelességeimet híven és lelkiismeretesen teljesítem. Isten engem úgy segéljen!

A tanító

74. a másik bizottság ügykörébe tartozik.

Az énekvezér.

75. Az énekvezér az isteni tiszteletek alkalmával és a temetéseknel a használatban levő s a gyülekezet által elfogadott énekeskönyvet használja, a lelkész által megjelelt énekeket énekelje, a lelkésznek tudta nélkül az egyházközségből egy napra sem távozhatik, az isteni tiszteletnél, melyben részt vesz és a temetési szertartásoknál kezdettől fogva végig jelen legyen.

76. Ha külön énekvezért nem alkalmazott az egyházközség, a tanító végzi a fentebbi teendőket.

77. Az énekvezérnek eskütje:

Én esküszöm az élő istenre, ki atya, fiu és szentlélek, hogy az ág. h. evangélikus egyház tanaihoz ragaszkodom, tisztemben az isteni tiszteletnél és egyéb cselekményeknél épületesen közreműködöm, egyházam jogai s szabadságai ellen nem teszek, törvényeit, szabványait, a kapott utasításokat megtartom, felsőbbségemnek engedelmeskedem, jámbor, békés, feddhetetlen életet folytatok, egy szóval kötelességeimet lelkiismeretesen teljesítem. Isten engem úgy segéljen!

A gondnok.

78. Gazdasági ügyeinek kezelésére az egyházközség közgyűlése egyházas szellemű, buzgó, anyagi s erkölcsi biztosságot nyújtani képes tagjai közül gondnokot választ hat évre.

79. A leány- és fiókegyházak is választanak gondnokot 6 évre egyházas szellemű, buzgó, anyagi s erkölcsi biztosságot nyújtani képes tagjaik közül.

80. A leány- és fiókegyházak gondnokainak viszonyát az anyaegyház gondnokához helyi szabályzat vagy a szokás állapítja meg.

81. A gondnok az egyház ingó s ingatlan vagyónának sáfára, s mint ilyen minden igyekezetét oda irányítani tartozik, hogy körültekintő, pontos és lelkiismeretes sáfarkodása által egyházát anyagi károsodástól megőrizze, sőt annak vagyónát öregbítse s ez által egyházának felvirágoztatását előmozdítsa.

82. A gondnok megválasztatása után az egyház ingóságait leltár mellett azonnal átveszi, s azokról évről évre beszámol.

83. A gondnok kezeli, hol külön penztárnok nincs, az egyházközségnek minden jövedelmét, melyről évenként számot adni köteles.

A gondnok a bevételekről és kiadásokról rendes naplót vezet, számadásait minden év végén lezárja s megvizsgálás alá adja.

85. A gondnok kötelességszerűleg gondoskodik a lelkész és tanító javadalmának kiszolgáltatásáról, a köztartozásoknak az illető helyre kellő időben való besolgáltatásáról.

86. A gondnok a felesleges pénzkészletet takarékpénztárba helyezi el ideiglenesen.

87. A gondnok az egyházközség épületeinek jó karban tartásáról, tűzkár elleni biztosításáról, felelősség terhe alatt intézkedik.

88. Ha ezen épületekben bármi csekély kár vagy hiba esik, azt azonnal kijavíttatja, a nagyobb hibákat, melyeknek kijavítási költsége a 20 koronát meghaladja, az egyházi elnökségnek, illetőleg az egyháztanácsnak azonnal megjelenti.

89. Gondja van, hogy az egyházi, iskolai, a lelkész és tanító javadalmának kiegészítő részét képező ingatlanok jó karban tartassanak, kártól lehetőleg óva legyenek és azokon a közmunka kellő időben, rendszeren teljesíttessék.

90. Ha az egyházközség több gondnokot választ, ezeknek teendőit a fentebbi keretben utasításokkal szabályozza.

91. A gondnok esküje:

Én gondnoknak választván, esküszöm az élő istenre, ki atya, fiu s szentlélek egy igaz isten, hogy a vallásos élet és egyházszeretemben másoknak jó példát adandok, tisztetem minden teendőit, buzgón és lelkiismeretesen végezem; az egyház ingó s ingatlan vagyona felett hiven őrködöm, a pénztárt hűséggel kezelem, jó rendben tartom, az egyház szükségéről gondoskodom, kiválólag arról, hogy az egyházi tisztviselők járandóságaitak rendes időben, hiánytalanul jó minőségben felvehessék, és minden egyházi közmunka annak idején pontosan és jól végeztessék; az egyház épületeinek és minden vagyonának jó karban tartására, kártól megóvására gondot fordítok, tisztemmel járó semmiféle fáradságtól nem vonakodom, hanem magamat mindenben az egyházközbizalmára méltóvá tenni igyekszem. Isten engem úgy segítjen!

A pénztárnok

92. Szabadságában áll az egyházközségnek külön pénztárnokot is választani.

93. A pénztárnokot az egyházközség közgyűlésében választja erkölcsi s anyagi biztosítékot nyújtani képes evang. egyének közül.

94. A pénztárnok felelősség mellett kezeli az egyházközség pénzeit az egyházi törvények, szabályrendeletek, és ezek keretében kapott utasításai szerint.

95. Minden bevételt és kiadást számoló könyveibe azonnal bejegyezz.

96. A felesleges pénztári készletet ideiglenesen takarékpénztárilag gyümölcsözteti.

97. Az évi számadást és a következő évi költségelírányzatot elkészíti.

98. Az év végén lezárt számadást megvizsgálás alá adja.

99. A pénztárnok esküje:

Én megválasztott pénztárnok esküszöm az egy igaz istenre, ki atya, fiu és szentlélek, hogy a reám bízott pénztárt egyház-törvényeink, szabványaink és kapott utasításaim szerint hiven és rendszeren kezelem, a bevételekről és kiadásokról pontos naplót vezetek, a pénzt másra, mint a mire rendelkezve van nem fordítom, az évi számadást és a következő évre szóló költségelírányzatot és kivetést a meghatározott időre elkészítem, általában a tisztemmel járó kötelességeimet hiven és lelkiismeretesen teljesítem. Isten engem úgy segítjen!

Az ügyész.

100. Az egyházközségi ügyészt az egyházközségi közgyűlése választja.

101. Az ügyész teendője:

a) figyelemmel kíséri az egyházközség jogi természetű ügyeit;

b) sérelmes esetekben az elnökséget figyelmezteti a sérelemre;

c) az elnökség vagy közgyűlés utasítása s megbízása folytán e sérelem orvoslását eszközli;

d) átvizsgálja a kiállított adósleveleket, valamint a gyűlekezetek és alapítványainak számára eszközölt telekkönyvi bekebelezéseket;

e) behajtja az egyházközségnek s alapítványainak bírói uton érvényesítendő követeléseit;

f) közbenjár más esetekben, mikor egyházközségi ügyben ügyvédi tanács, segély kívánatik.

Az egyházi fi.

102. Az egyházfit a közgyűlés fogadja meg és bocsátja el; de ezen jogát az egyháztanácsra is ruházhatja.

103. Főteendője: a templomot és minden ahhoz tartozó tárgyakat tisztán és sértetlen jó állapotban tartani, az isteni tiszteletek és a lelkész hivatali teendők körül kisebb szolgálatokat teljesíten.

Kötelességeit részletesebben az egyházközségtől kapott utasítása határozza meg.

104. Az egyházi esküje.

Én egyházi fiúknak választván, esküszöm az élő istenre, ki atya, fiu és szentlélek egy igaz isten, hogy becsületes, tisztességes és jámbor életet folytatok, az úr egyházát és minden ahhoz tartozó tárgyakat tisztán és rendben tartom, az isteni tiszteleteknél és minden más egyházi eljárásnál egyházunk szabványai, szokásai, kapott utasításaim szerint készségesen szolgállok; előljáróim iránt tisztelettel, engedelmességgel viseltetem; a kezemhez jutott egyházpénzeket az illetőknek hűségesen átszolgáltatom; egy szóval a reám bízott szolgálatban az egyházközség bizalmára magamat méltóvá tenni igyekezni fogok. Isten engem úgy segítjen!

A sirásó.

105. Saját temetőjében alkalmazhat az egyházközség sirásót is.

106. A sirásó a sirok ásása s fentartása körül a törvényes rendeletek és az egyházközségtől kapott utasítások szerint köteles eljárni.

107. Titkos, az illető egyházközségek tudtán kívüli temetéseknél közreműködnie tilos.

e)

A fizetésekről s díjakról.

108. A jegyzőnek, az énekvezérnek, a gondnoknak, a pénztárnoknak, az ügyésznek, az egyházfinak, a sirásónak fizetését, díjait az egyházközség — a mennyiben saját jövedelmeiből tartja fenn magát — saját önkormányzati hatáskörében önmaga állapítja meg.

109. De az énekvezéri fizetés és díjak megállapításához egyházmegyei jóváhagyás szükséges.

Egyházmegyei jóváhagyás eszközlendő ki a 108. pontban megnevezett többi alkalmazottak díjainak és fizetésének megállapításához azon esetben, ha az egyházközség akár a közalapból, akár a gyámintézettől vagy akármi más közintézettől segílyt vesz igénybe.

110. Ha az egyházi felsőbb hatóság oly szabályrendeletet vagy határozatot léptet életbe, mely a fentebbi szabályzatot vagy egyes részeit módosítja, azokat az egyházközség azonnal foganatba veszi.

111. Jelen szabályzat kötelező mind azon egyházközségekre, melyek külön szervezeti szabályzat jóváhagyását az esperességtől ki nem eszközölték.

Kund Samu.

IRODALOM.

Magyar Transcius. — Néhai boldog emlékezetű Dr. Szeberényi Gusztáv püspök utolsó éveinek kedvenc eszméje, munkásságban eláradt lelkének pihenő oázisa; „magyar Transcius“ — „sóhajtva köszöntlek!“ — Azt t. i. a melyik azóta annak rendje-módja szerint készül lassacskán, a mint nem is lehet gyorsan készülnie ily nevezetes, és egyházi életünkben korszakot alkotni hivatott munkának. Készül a munkálat nt. G aál Mihály lelkész úr szakavatott vezetésében. S hogy mégis a költő elégiájával sóhajtva köszöntém a leendő „Transciust“ annak oka, hogy nem látom a maga szigorúságában betartva az elvet, melyhez a boldogult kezdeményező oly szigoruan ragaszkodott, hogy még a mű beosztására vonatkozólag is skrupulusai voltak s többek véleményét kutatva tartotta meg a tót Transcius beosztását. — A kiindulás az volt, hogy egyházaink azon tekintélyes részének, — mely eddig tót nyelven végzi ájtatosságait, — napról-napra tapasztalható magyarosodása követeli, hogy a lelkével egybeforrott Transcius helyett kapjon mindenben hasonló magyar nyelvű énekes könyvet. Nem arról szól tehát a kiindulás hogy az eddig használatban lévő különféle magyar énekes könyvek helyébe más, jobb, bővebb, a mai irodalmi nyelven irt magyar énekes könyv létesíttessék, de az elismert tekintélyű, a szentírás mértékével mérlegelt tartalmú szent könyvet, a Transciust a magyar nyelvű istentiszteletnél is ott találja majdan az, a ki már Isten szolgálata nyelvűül is a magyart választá. Ez pedig lényeges, nagy jelentőségű dolog.

A mily örömmel lehet olvasni a már III-ik részében is megjelent „Énekgyűjtemény“ énekeit, melyek költői

érzékkel bíró munkások által, választékos nyelvezetben vannak megírva, s a Transciusból fordítottak közül, több valóban műfordítás a tót szövegben csengő rimeknek megfelelő betartásával — a mi nem kevésbé fontos (lásd: 81. Hitvallás, Csepregi György ford.) ép oly aggodalmat keltő a tót szöveg összevonása, énekrovidítés, még ha olyan ékes nyelvű is, mint a milyen az 5. l. levő „könyörgés“ melyet Farkas Géza testvérünk egyébként mesterileg állított össze 4 versben, s ezenkívül a már előbb megjelent gyűjteménynek néhány éneke is keresztül ment az olvasztó tűzön.

Jól tudom, hogy az az ellenvetés szolgál indokul, hogy ez éneknek tulságos hosszúsága fárasztó: de azt is tudom, hogy a vallásos tót nép még soha meg nem únta magát a templomban éneklés alatt, s az adventi hosszú „verime“-t, csak oly gyönyörűséggel, lelkesedéssel, igaz buzgósággal éneklé 8-ik versében, mint az elsőben s fáj a lelkének, ha ez az ének elmarad, melynek szövege épúgy mint melabús kedves zenéje a leghivebben kifejezi az adventi hangulatot. Nem baj az, hogy hosszú valamely ének, hiszen hozzáválasztható egy rövidebb; nagyobb baj, ha a közönség a csalódás érzetére kél, mikor már bele énekelné magát a kellemes áhitatba, hogy egyszerre vége: megszűnt az édes hangulat! Az éneklés elméledkedés tárgyát is képezi s a például felhozott éneknek minden sora oktat. Pedig még a megmagyarosodás esetén sem kell arra számítanunk, hogy a vallási áhitat és iblet csökkenni fog s legkevésbé sem kell erre törekednünk. Legyen csak azután is oly kiertartó, oly buzgó a mi népünk, midőn annyira conservatív, hogy pl. az alföldi népes gyülekezetekben még a Transciusnak olyan kiadását sem szereti, a melyik kisebb alakba szorítva, modernebbül kiállítva került a könyvpiacra. Becesebb a vaskos, kapcsos, megvassalt kiadás és a lelkésznel ilyen után tudakozódnak és a szeniczi csinos kiállítású subtilisebb alak nem tud népszerű lenni. De ezen kívül a fentebb említett s az énekgyűjtemény 5 lapján található könyörgés (Hospodiné) még abban a hibában is szenved a megrövidítés mellett, hogy ilyen alakjában elmarad a kettős melodiájúság. Ezt a fül annyira megszokta, hogy a befejeztlenség érzete meg fog maradni az ének végén. Az a három vers, mely Krisztust dicsőíti elmaradhatlan rész. Ez kissé eltérő melódiában zeng, de az ének 3-ik verse után már ezt a zenét áhitja szív és fül, s három ilyen megváltozott dallamú versszak után visszatér a kezdő dallamra.

Ezen nevezetes hivatású új énekes könyvnél kiváltképen kellene arra ügyelni, hogy minél kevesebb ellenvetésre adjon okot a Transciushoz hasonlítás tekintetben. Épen itt a tér a hol a lelkészek és tanítók ajánlhatják, vagy magok elkedvetlenedvén mást is elidegenítenek tőle, mint nem kielégítő munkától.

Nem kevésbé fontos továbbá azon körülmény, hogy az alföldi tót ajkú gyülekezetekben kivétel nélkül a Transcius használatos. Pedig ezen gyülekezetek magyarosodása kétségtelen s e magyarosodás a közélet minden terén nyilvánul, alig akad ma holnap valaki a ki magyarul nem beszélne s bár a vallási téren, az ősei hagyományához szívosan ragaszkodik is, vallás erkölceit féltvén, ősei nyelvét is féltékenyen őrzi: de a hazafias szellem mindent átható erejének engedvén, nem ellenkezik azon törekvésekkel

melyek oda irányulnak, hogy az egyház is lassan — az utódokban magyarrá legyen. Természetes, hogy gondoskodni kell arról, hogy ezen átalakulásnál lelki szükséglete hiányt ne szenvedjen,

A magyar Transcius tehát a tót nyelvűnek beosztásával kell hogy magában foglalja az általán gyakorolt énekeket: a kevésbé használatban levők, milyenek az Urunk szenvedéséről zengő „Lamentációk“ s több igen hosszú ének helyett felvehető újak, meglévő magyar énekes könyvekből a megfelelők. E tekintetben szükséges volna egy bizottságnak összeülése mely a Transciust revideálná s a rendszert megállapítaná. — Nagyon jó útmutató e tekintetben a Transcius nyomán haladó Chován féle partitúra s a még ismertebb Nagy Lajos féle. Mind a kettő jeles munkát s nem mellőzhető az új énekes könyv szerkesztésénél.

Az „énekgyűjtemény“ IV-ik része határozottan sikerült gyűjtemény, eltekintve némely — már említett hiányoktól. Sok szép fordítás, sok szép eredeti ének foglaltatik benne. Ajánlatos volna azonban az oly általán ismert s már sokféle megszokott éneket lehetőleg meghagyni ismert megkedvelt közszólamba is át ment kifejezéseiben mint a milyen a: „Mind jó a mit Isten tézen“, mely a gyűjteményben Gaál Mihály szép fordításában így változott: „Mit Isten tesz csak jó lehet“ — a mi bár tökéletesen helyes, de a már széles körben amúgy használt formában még is meg kellene tartani, mert az is kifogástalan. Ép így van a dolog az „Erős vár“ Lutheri énekkel, hogy legnépszerűbb az „Erős vár a mi Istenünk“ vagy pedig „Erős várunk az Ur Isten“ — kezdődéssel.

Nem volt szándékom épen az „Énekgyűjtemény“ bírálatába bocsátkozni, de minthogy már erre vonatkozólag is tettem néhány megjegyzést, a feltűnőbbet illetőleg, még tartozom azon észrevétellel, hogy többször a rim kedveért szenved a lényeg. Így a 24-ik lapon lévő bűnbánati ének (Óh, édes szó bűnös szívére) minden versének refrainje, hogy: Jézus a bűnöst szereti. Nem volna helyes, ha ebből az istentiszteletet végző közönség levonná a consequentiákat. Tudom hogy helyes-n értelmezi a fordító, s a meg-térő bűnösről szól; de nehogy valakinek alkalmat szolgáltatasson védekezésre, hogy „Uram, hiszen meg van írva, hogy Jézus a bűnöst szereti“ — ez okból helyesebb volna a tót szöveggel megegyező kifejezés: „Jézus a bűnöst fogadja, — vagy keresi.“

Kevésbé lényeges a becsuszott interpunctió következménye a 11 lapon (Áld Istent! . . .) első vers utolsó sora: Légy, Isten, légy áldott érte! Az első vessző felesleges.

E füzetre még az egyik szakaszba foglalt énekek szakaszfeliratában kihagyandónak vélem a „vasárnapi“ jelzőt, mert ezek az énekek köznapi istentiszteleteknél is napirenden lennének.

Főddolog, hogy az énekes könyv készül, még pedig azon reményre jogosítólag, hogy az eddig használt külön-féle énekes könyveknek minden tekintetben föltötte fog állani. Gyönyörűség látni, hogy mennyi szép ének termett ezen munkálkodás ideje alatt! A munkálatot csak is méltatni lehet s kisebbiteni nem szabad. Adja Isten, hogy majdan az utolsó simitáson is által ment ezen gyűjtemény a hívek szívével összeforrjon vigasztalást osztva, üdvre vezetve, áldást terjesztve!

Keviczky László,
ev. lelkész.

II. Pilárik István élete. — Egyháztörténelmi tanulmány. Irta Strop László, theol. akad. m. tanár Pozsonyban. — Külön lenyomat a prot. szemle VI. évfolyam 9. és 10. füzetéből. — Ára 40 kr. — Egyháztörténelmi monografusaink nagy szolgálatot tesznek hazai evang. egyházunknak, midőn a részletek buvárlásával előkészítik egy általános hazai egyháztörténet megírhatását. — A szerző, ki „Somogyi Péter fogsága“ után közrebocsátja jelen művét munkálkodásáért s anyagi áldozatáért csak hálát és elismerést érdemel. — Vajha mindkettőt az ev. közönség pártfogásában föltalálná. —

KÜLFÖLD.

Németország. A németországi politikai és egyházi küzdelmekben nagy szerepet játszik a német róm. kath. sajtónak újabban általánossá lett azon irányzata, hogy az evang. egyháznak nagy férfait minden alkalommal, minden lehető módon piszkolja, gyalázza. Valahányszor valamely kiváló férfit ünnepli egyházunk ez eljárás dűhhé fokozódik és piszkos termékeivel elárasztja az e fajta sajtó egész Németországot. Így történt Lutherünkkel, midőn születésének 400 éves fordulóját tartottuk, így kellett lennie most is Gusztáv Adolf emlékünnepe alkalmából. Ez ellen a csunya harcmodor ellen sorompóba lépett legújabban az ev. szövetség (Evangelischer Bund) központi elnöksége a következő tartalmú felszólalásával:

„Az állam és a társadalom a felforgatás fenyegető veszélyei ellen nehéz benső küzdelmében állanak. Ily időben mindazoknak kik a hazát szeretik, szent kötelességök felhagyni a viszálykodással, a hol pedig kikerülhetlen, szükségtelenül nem szabad azt élesíteni. Mi is, kiknek hivatásunk a német protestáns érdekeknek megóvása, ezt kötelességünknek ismerjük.

Máskép jár el az ultramontán párt, mely mint az 1883. évi nov. 10-iki jubiláris ünnepélyek alkalmából Luther emlékét, úgy most Gusztáv Adolfnak valamennyi német protestáns előtt megszentelt emlékét lealacsonyítani és gyalázni meg nem szűnik.

Egy szót se vesztegetünk arra az ultramontán pártra, mely az ily gyalázásból alávaló üzletet csinál s ezzel önmagát elítéli. De nem hallgathatunk, midőn a birodalmi gyűlésnek egy tagja, annak szószékéről, visszaélve a parlamenti szólásszabadsággal; „Egy svéd hódító, Gusztáv Adolf király, gyilkos gyújtogatásairól (Mordbrennerei)“ beszél.

Kimélettel ítélnünk akkor, ha a róm. katolikusok oly tények elől elzárkóznak, melyek még e nemes fejedelem életében, számára meghatározottabb ellenségeinek tiszteletét is kivívták. Ellenben menthetetlen az a kiméletlenség, melylyel nyilvánosan és azon veszélyek elhárítására irányult tárgyalások alkalmával saját nemzete harmadának s ezzel egy fajrokon népnek érzelmét is minden meg gondolás nélkül sérti.

Ó Felsőge a császár, mint porosz király és a többi protestáns fejedelmek parancsára a birodalom valamennyi evang. templomában és iskolájában tisztelettel emlékeztek meg a nagy svéd uralkodóról és e felhívást az egész evang. Németország örömmel követte. A Stockholmban

tartott emlékünnepeken pedig nemcsak nagy német ev. egyesületek követői, hanem a német tengerihad tisztjeinek élén Ő császári és királyi Felségének fenséges testvére is részt vett. És ennek ellenében a német népnek egy képviselője merészkedik az ünnepelt hőst gyilkolással és gyujtogatással vádolni?!

Szövetségünk valamennyi tagjának és azon százezereknek nevében, kik decz. 9-ét együtt ünnepelték, ezen ultramontán gyűlölködés nyilatkozatával szemben, felemeljük óvásunkat és ezt mint nemcsak a nagy svéd királynak és népének, hanem a német evang. népnek meggyaláztatását visszautasítjuk.

De nem lehet és nem szabad elhagynunk egy szót, melyet a nyilvánossághoz intézünk.

Szövetségünknek egy szónoka igen helyesen kérdezte Barmenben: „Nem fog-e a centrum (mi hozzáteszszük: és a szocial-demokratia) helyeslése között tisztán és világosan elmondott szó „Gusztáv Adolfról, a gyilkos gyujtogatóról“ mint egy gyujtó villám becsapni azon gondtalan protestánsok szívébe, a kik szerint még nem állanak oly rosszul a dolgok?“

Mi még többet remélünk. Mink azon istentelen és hazátlan veres internationaléval szemben, mely német földön csapatait döntő ütközetekre egybegyűjti, össze fogunk tartani mind azon katolikus néptársakkal, kik Isten után a hazát mindenek felett szeretik. De nem kevésbé kötelessége valamennyi német evangélikusnak ezen római ultramontanizmus üdvtelen üzelve ellen zárt sorokban állást foglalni. Másrésztől minden német katolikusoknak kötelessége, egyszer valahára már ez ellen felemelni szavukat, hogy lássák, hogy vannak még köztünk a római kath. egyháznak oly tagjai, a kik a német névre érdemesek. — Merseburg, 1895. január hó 16-án. — A német protestáns érdekek megóvására alakult evang. szövetség központi elnöksége,“

Ha ilyen dolgok történnek abban az ev. protestáns Németországban, melyben az evangéliom hívei anyagi és szellemi tekintetben oly óriási túlsúlyban vannak, mit várhatunk mi hazánkban szemben az óriási túlerővel? Mi, egymással viszálykodó protestánsok? S ha a német ev. szövetség az ultramontán párt ellen tömörülésre hívja fel a protestáns híveket: talán nekünk is hasznos és ajánlatos volna a tömörülés.

VEGYESEK.

— **Kétszázados évforduló.** Békésmegye január 13-án ünnepelte hálaadó isteni tisztelettel a török hódoltság alól történt felszabadulásának emlékünnepeit. Ugyanis 1695. év jan. 12-én lett visszahódítva Gyula vára s bizonyosan Szarvas vára is, mely a mostani nagy templom helyén állott s a megtisztított, de elvadult s elpusztított vármegyében kezdetét vette a telepítés. Messze földről jöttek a másutt zaklatott protestánsok, e megyében szabad vallás-gyakorlatot nyervén. S már 1717-ben épült Csaba, Szarvas, legnagyobb evang. egyházaink s 1744-ben megalakult Orosháza is. Ennek emlékét megünnepelte a megye mindenfelé templomi ünnepléssel, mert az Isten országa volt ez ujjászületésnek legfőbb tényezője.

— **Elégedetlen tanítók.** A szarvasi egyház tanyai iskoláinak tanítói egy idő óta elégedetlenek a fizetéssel.

Ennek javítása érdekében kérényeztek is az egyháznál, mert kivált a mostani inséges gabonaárak mellett, megélhetésök nincs biztosítva. Az egyház halasztgatta a kérény elintézését, de megígérte, hogy javít a kérényezőők sorsán. Miután az ígélet beváltása késett, e tanítók közül többen beadták lemondásukat s némelyek újévkor el is hagyták állásaikat, mire az egyház a fizetés rendezéséhez komolyan hozzá fogott. Igaz, hogy ez a fizetés, mely eddig érvényben volt, csekély. Negyven pozsonyi mérő buza és 200 frt, de hát nem az volt a fő, hanem azon feltétel, hogy ha az illető tanító kifogástalanul tölti be hivatását évszolgálati sorrendben bejut a városi megüresedett vagy újonnan létesített iskolába, a mint két év óta már öten bejutottak. Szarvasnak különben inkább érdeke az, mint magoknak a tanítóknak, hogy a tanyai iskoláknál alkalmazottaknak, a tanítók kérényje értelmében olyan fizetést adjon, mint a városban bent lévő legkisebb fizetés, ez pedig 80 pozs. m. buza és 200 frt. Legutóbb a presbyterium ilyen értelemben határozott. Ez egész helyesen van úgy, mert legalább szabadul egy ilyen tekintélyes egyház azon kényszerhelyzetből, hogy a tanyai tanítókat sorrendben behívja, akár megfelel az illető a városi magasabb követelményeknek, akár nem. Szarvas választhat tanítót az egész ország tanítói karából és még mindig tehet ígretet a tanyán működő tanítók ösztönzésére, hogy tekintettel lesz igyekezetekre és kiválóságukra. Most már remélhető, hogy a betöltetlen négy vagy öt tanyai tanítói állásra akad elég pályázó. Ez különben egyáltalán nem elijesztő állás egyik sem. Ezeket a tanyai iskolákat körülvevő tanya-csoportok fölérnek 3—4 egyesített felvidéki faluval és a tanítónak jó néppel van dolga, melynél szép missziót teljesít. Nyáron pedig 4 hónapig teljesen szabad és független. Szarvas határán vasút megy keresztül egy év óta, melynek csaknem minden iskolához elég közel vannak megálló helyei. Csakis a tájékozottság hiányának róható fel, hogy addig is tanítószükség volt ezen tanyai állásoknál. — Valamennyi kint működő tanító, egész a mostani — gabonaárak tekintetéből — inséges esztendőig, meg volt elégedve sorsával és nem pályázott másfelé. A különböző híresztelésekkel szemben szükséges volt ezt a tényálláshoz hiven megírni.

— **A békés-csabai ev. egyháznál az 1894. év folyamán született:** fi 602, nő 632, összesen 1234. Meghalt: fi 425, nő 434, össz. 859. Házasult 274 pár. Konfirmáltatott 625. Úrvacsorához járult 12,663.

— **A szarvasi ev. egyháznál született 876 gy.** (a Kondoroson keresztelt szarvasiakkal együtt 984). Elhalt 628 egyén. Esketés: 225. Konfirmált gy. 464. Iskolás növendék 3588.

— **A kondorosi ev. egyháznál kereszteltetett 194 (kondorosi 126).** Elhalt 71 egyén. Esketés: 13. Konfirmálva 71 egyén. Úrvacsorához járult 1116.

— **Az orosházi ev. egyháznál szül.** 668 gy. (354 fiú, 314 leány). Meghalt 480 egyén (254 fi, 226 nő). Házasságra lépett 160 pár. Nazarénus szül. 27, meghalt 20 egyén.

— **Csorváson szül. ev. gyermek 74, meghalt 47; esketés: 14 pár.**

— **Magukra vettek?** Egy plébános kioktatta hiveit, hogy vannak bűnök, miket a pap meg nem bocsáthat és ezek alól fel nem oldozhatja a híveket, csak az Isten. Ilyen bűn a gyilkosság. Csakis ez a 8 nap van rendelve arra (a napokban történt ez), mikor ezeket a bűnöket is meggyónhatják s csak e 8 nap alatt van hatalma megadni a feloldozást. És mi történt? Alig birta a szegény lelkész meghallgatni ostromló hiveinek gyónását, mert e farsangi 8 nap egyikén 40 gyónója volt! Nem hihető ugyan, hogy a megbocsáthatatlan bűnök kergették az illetőket, de megtörtént, hogy ezt az időt választották gyónásuk idejéül, talán úgy gondolkozván: „papunk ilyenkor a legerősebb és leghatalmasabb lehet.“